

שמה פרטי

ד"ר ישראל אלדד

ד"ר ישראל אלדד (שייב)

סופר ועיתונאי

ד"ר ישראל אלדד: אני נהנה להתרגו כשכותבים נגדי.

נולד בפולין (1910), סיים בית מדרש לרבנים ולימודי פילוסופיה בווינה, היה חבר בנציבות בית"ד. ב-1941 עלה ארצה והיה אחד משלושת חברי מרכז לח"י, נחשב לאחד האידיאלוגים של לח"י והתנועה הלאומית, נאסר וכעבור שנתיים ברת. היום בעל טור ב"הארץ", מתרגם, מרצה בלימודי יהדות תנ"ך והסטוריה. נשוי, אב לשניים וסב לשבעה. גר בירושלים.

הוא חג המולד. כל שנה, ב-12 בלילה, אני יושב ליד הטלוויזיה, רואה את המיסה ונזכר שהאפיפיור אמר להרצל - בשום פנים לא נעזור לכם. תענוג לשבת פה ולראות את חג המולד של משיחם המשודר ל-700 מליון נוצרים בעולם, מתוך מדינת ישראל, בחסות צה"ל. אין נקמה הסטורית יותר גדולה ומשמעותית מזה.

אני שייך לירושלים ומרגיש את השייכות הזאת כעוצמה רבה. פיקארד אמר שהעיר הזאת היא שדה מלחמה בין הנוף המדברי והים תיכוני. והמלחמה הזאת השפיעה על אופיה של העיר ועל גפוש תושביה. אינני חי על תורה ומצוות, אבל כשאני יושב על המרפסת בשבת בבוקר ורואה איזה פרופסור במכנסיים קצרים וגופיה עומד ומצחצח את המכונית ומזיע ולידו עובר יהודי צעיר בשטריו, עם אשתו ושורת ילדיו בבגרי שבת, והוא רואה את הפרופסור ואומר לו בנחת ובמאור פנים - שבת שלום, אני חושב בליבי מי מהם תרבותי יותר. מבחינת אורח חיי אני קרוב יותר לפרופסור, אבל מבחינה תרבותית-פילוסופית אני מרגיש שהיהודי הזה, החי באמונה עמוקה ויש לו הכוח הנפשי להלך החום הזה בקפוסה ושטריו ממליל להתפשט - זוהי תרבות. לפעמים אני מרגיש שיש בירושלים יותר מדי ישיבות, שירושלים משחירה, מדברים יותר מדי יידיש. אני אוהב יידיש, אבל כשאני שומע אדם מדבר עם ילד יידיש זה כקוץ בלב. אילו היתה לי השפעה באו"ם הייתי מציע

כדורגל. שנים הלכתי לראות משחקים עד שהתברר לי שהכל מקצועי ושחקנים עוברים מקבוצה לקבוצה לפי מי שמשלם להם יותר. עד שבאתי לירושלים, לפני כ-40 שנה, הייתי מחלל שבת. מיום שעברתי לירושלים (הודות לבן-גוריון שגירש אותי מהוראה בת"א) קיבלתי על עצמי לא לכתוב ולא לנסוע בשבת. וכך היה לי יותר זמן לילדים. אחרת הרי הייתי מתרוצץ מהרצאה להרצאה וכותב עוד אלף מאמרים שיצילו את העולם. אחד החגים האהובים עלי ביותר במדינת ישראל

אני הרי דיאקציונר מפורסם אבל אין לי נוסטלגיה לדברים שבעבר. אוהב את הבניה החרשה, רוצה לראות ירושלים גדולה, כנויה ומודרנית. כל הנסיונות לכער את ירושלים לא מצליחים כי יופייה כליכך פנימי. אני אוהב ללכת בירושלים. בני אומר שאני עושה הכל מהר, הולך, מדבר, אוכל, חי מהר. ובערב, כשאני רץ למסוד את המאמר לעתון המזוכיסטי שלי, "הארץ", אני אוהב לעבור במדרחוב, לראות אנשים יושבים בבתי קפה, צעירים שרים ברחוב, משהו פורט על גיטרה, זה חי ותוסס. אוהב את מה שנקרא בלשון מקולקלת "הרוכע היהודי" (רוכע יהודי בפראג, כלונדרון, אבל בירושלים!) ואת תיאטרון ירושלים וללכת על החומה ולעמוד על הר גילה או הר הזיתים, להסתכל על העיר ולראות את המדבר מסביב. אוהב את הטיפוסים בשווקים אבל לא את האקוטיקה של השוק, לא את הלכלוך והסרחון. את תל-אביב אינני אוהב. רחוב דיזנגוף מסמל בעיני ריקנות וניהיליזם, לא יהודיות ולא ישראליות. רחוב דיזנגוף חסר כל אופי, זה גלי אשפה של פסבדו התרבות של מערב אירופה וארה"ב. אוהב את יפו עם בתי הקפה שלה וגם את חיפה, עם ההר והמפרץ. אני אוהב את התכונה במרכז ירושלים בערב חג, את השקט והיופי של ירושלים ביום. כיפור, את ההמונים הנוהרים עם לולבים. זה יותר יפה בעיני מהמוני אוהדים הרצים לבית"ד ירושלים. ואני אוהב

כמידת יכולתי, אינני עושה דברים רק כשכיל הכסף. חבל לי על הזמן ועל הכת. אני איסטניס. הרבה כסף הלך לאיבוד מפני שהתביישתי לתבוע. יש לי מה שאני צריך. רכושי הוא ביתי וילדי. אין לי שום תאוות רכוש. אולי זה מום, אבל זה מום מלידה. אני גאה על כך שמעולם לא הייתי חייב כסף.

**בתשעה באב, במקום לבכות
בכותל, אני עולה למוזיאון,
ניגש לפסל אדריאנוס (שהתגלה
בבית שאן) ומציץ בעיניו של מי
שהיה מגדולי הקיסרים וחושב -
אתה יודע איפה אתה נמצא? הוא
שנתן את השם האומלל
„פלוטיונה". ודאי איש „שלום
עכשיו" ישב לידו ולחש לו את
הרעיון...**

כשהייתי צעיר אהבתי את קהלת. היום אני אוהב את שיר השירים ולא שוכח שיש קהלת. אני לא פילוסוף מקצועי אבל הפילוסופיה נותנת את הפרספקטיבה והפרופורציה. כדי לדעת שהכל הבל צריך לטעום מהכל. אני הדוניסט מובהק, אוהב להנות מהחיים, מספר, ממראה של גן, מראה של אשה, הצגה, מנגינה, ציור. לא רבוק בציר הקלאסי אבל אוהב ציור שאומר לי משהו, מפעיל את הדמיון, הרגש, המחשבה. אוהב גם את הקונצרט של אגם, זה משעשע. ויש ציורים שאינני מבין אבל קומפוזיציות הצבעים מענגת את העין. בתשעה באב, במקום לבכות בכותל, אני עולה למוזיאון, ניגש לפסל אדריאנוס (שהתגלה בבית שאן) ומציץ בעיניו של מי שהיה מגדולי הקיסרים וחושב - אתה יודע איפה אתה נמצא? הוא שנתן את השם האומלל „פלוטיונה". ודאי איש „שלום עכשיו" ישב לידו ולחש לו את הרעיון... הוא שינה את שם ירושלים לאיליה-קפיטולינה. האימפריה הרומית נעלמה. אנחנו נשארו. ואני גא בהיותי יהודי כדור הזה וכאדם אני גא בזכותי לראות אדם צועד על הירח. זו היתה אחת החוויות העמוקות בחיי. בחינת ותחסרנו מעט מאלוהים... כל שתא תחת רגליו.

אני כועס כשיש תכניות טובות בטלוויזיה. הלוואי שיתנו רק את החבל ואז אהיה חופשי וארוויח זמן. אני אוהב לראות דרמה, וגם את שרהלה שרון ואת הגבעותרון וזה הזמן". ויש תכניות שמרגיזות אותי ואני צופה בהן מתוך מזוכיזם טהור. סרטי מתח, בלשים, ריגול, מדע בדיוני אינני אוהב. הגעתי למסקנה שאני לא אוהב דבר שהוא בלתי מוגבל. אוהב גבולות. לסיפור דמיוני אין שום גבולות. אין מאבק בין הדמיון למציאות ואני מטבעי איש המאבק. לא אוהב דברים שבאים בקלות. אני שונא את סנצ'ו פנשה. את דון קישוט אני אוהב יותר, אם כי אינני דון קישוט. הוא חי בהיותו ואני נגד היותו. אני בעד חזון. הויה היא לגמרי חופשית, ללא קשר עם המציאות. חזון חי במציאות ורצה לשנות אותה.

ראיינה: נורית ברצקי

צילום: יצחק אלהרר (סקופ 80)

על מה אתה כועס? על השינה. חישובתי ש-26 שנה ביליתי בשינה. זה אחד הסקנדלים הגדולים ביותר שהרופאים לא מפתחים משהו נגד הצורך לישון.

אתה מפתח מהמוות? לא. מפתח רק ממותה בייסורים. אני נהנה מהחיים מכיוון שהם מוקצבים וצריך שלכל רגע יהיה טעם. אם זה נצח - זה מאבד את כל המשמעות.

מתי אתה מרגיש בדידות? מה פירוש בדידות? הרי המוח עובד. אולי כשאני בחברת אנשים לא מעניינים.

על מה אתה מתחרט? שאינני מבין במתמטיקה ובפיזיקה. זה מתסכל יותר מהעובדה שאינני מבין את באך, כי מתמטיקה היא שירה גדולה.

ממה אתה מאוכזב? מהעם היהודי שאיננו עולה לא"י. אבל מכיוון שהראייה שלי היא הסטורית, פילוסופית וקצת פסיכולוגית אני יודע שאין אידאה שהוגשמה בדיוק כפי שנחלמה. „ויהי בוקר והנה לאה". לכל אדם יש רחל שהוא מחכה לה וכל אדם מוצא בבוקר איזו לאה. ואחרי הכל, מה האסון בלאה? היא ילדה לו 6 בנים. ומה האסון במדינת ישראל? חיים פה שלושה וחצי מליון ויוצרים ומחדשים את השפה העברית.

את מי היית רוצה לפגוש? את אבי. ואת תלמידי שלא זכו והושמדו.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? אני בן שלוש, מתנדנד על סוס העץ שאבי עשה לי ואבא שר - „הופ סוסי הרם רגליים סע לירושלים".

מה התכונה המצינית אותך? הדינמיות ואהבת החיים.

מה אתה שונא לעשות? דברים מיותרים.

מה תפקידיך בבית? אני מכין ארוחת בוקר, רוחץ כלים, מוריד אשפה בלי בעיות. ואם בטלפון פונים אלי כ„מר ושיץ" (שם אשתי), אני לא נעלב.

איזה אישיות הסטורית אתה מעריך במיוחד? הרצל, ז'בוטינסקי, יאיר שטרן, בן גוריון.

איזה ספרים השפיעו עליך? שני הספרים הראשונים שקראתי בעברית - „רובינזון קרוזו": הרוח החלוצית, ההרפתקאה, היחיד שגורק לגורלו. להיות חבר בלח"י זה קרוזו. ומבחינת התוכן - „אהבת ציון".

איזה ספר אתה קורא עכשיו? „עין ערך אהבה" של גרוסמן, „במאבק למדינה" של יוסי הלר ו"ההלכה, כוחה ותפקידה" מאת פרופ' ברקוביץ.

מי היוצר הנערץ עליך? אורי צבי גרינברג. משורר ונביא. להשקפה הפוליטית שלי הגעתי בהשפעת שירו „באזני ילד אספר". שיר קיטרוג שהביא אותי לאמונה. המחשת סיטואציה שהובילה אותי למחתרת.

במה אתה גאה? שתלמידי, מרביתם חברי השומר הצעיר, הכריזו על שביתה כשפיטרו אותי מסמינר „תרבות" בוילנה, שזכיתי לחיות בדור ששבר את האינרציה של הגלות, שיש לי חלק בדבר, אם כמורה, אם כאיש מחתרת. גאה שבני סגן-אלוף בצהל וסופר ובתי עובדת סוציאלית, שגם דור ההמשך חי חיי עשייה ויצירה בארץ.

איזה מבצע צבאי אתה מעריך במיוחד? שיחרור ירושלים. העיר העתיקה שוחררה בזכות שני יהודים, מפקד הפלמ"ח (יגאל אלון) ומפקד אצ"ל (מנחם בגין), שוכנסו בארבע לפנות בוקר לאשכול ואמרו לו - העם היהודי רוצה את העיר העתיקה. זה הרגע ההסטורי הגדול ביותר בתולדותינו.

שייאטרו לפרסם ספרים עשירים שנה כדי שאפשר יהיה להספיק לקרוא את הספרים הטובים. הספרים הרעים לא מפריעים לי. מרגיז אותי שאינני מספיק לקרוא את כל הטובים שרואים אור. גמרתי עכשיו ספר מקסים של מילן קונדרה, „הקלות הבלתי נסבלת של הקיום". ושוב ניסיתי לקרוא את „יוליסס" של ג'ויס, הפעם בעברית. אני יודע שזה נחשב הספר של המאה העשרים ואותי זה משעמם. קראתי 150 עמוד ואינני מצליח להמשיך. זמני מוגבל, יש בלי סוף חומר מקצועי שאני צריך ורוצה ונהנה לקרוא בנושאי הסטוריה, תנ"ך ותולדות הציונות. ואני נהנה גם להתרגז כשאני קורא ספר פוליטי נגדי. ביחוד כשהיריב ראוי לי... אני כותב ומרצה ואוהב את המלאכה. יש לי איזו אשליה שזו השליחות שלי. לחנך, להשפיע, אני מסיונר מטבעי. לא שאני צריך לעבוד; אשתי עובדת... אני לא זכיתי לפנסיה ולא לפיצויים וכשאני כותב - אני חי מן היד אל הפה. כשאני מרצה - מהפה אל היר. האמת היא שאין לי הערכה לכסף.

**אילו היתה לי השפעה באו"ם
הייתי מציע שייאסרו לפרסם
ספרים עשירים שנה כדי שאפשר
יהיה להספיק לקרוא את
הספרים הטובים. הספרים הרעים
לא מפריעים לי. מרגיז אותי
שאינני מספיק לקרוא את כל
הטובים שרואים אור.**